

Na osnovu člana 31. stav 6. Zakona o poljoprivrednom zemljištu ("Službene novine Federacije BiH", broj 52/09), federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva donosi

UPUTSTVO

O POSTUPKU, RADNJAMA I USLOVIMA ZA VRŠENJE KONTROLE PLODNOSTI ZEMLJIŠTA

I. OPĆE ODREDBE

Član 1.

Predmet

Ovim uputstvom se propisuje svrha redovne kontrole plodnosti zemljišta, odgovornost vlasnika ili korisnika poljoprivrednog zemljišta, ovlaštene institucije za kontrolu plodnosti zemljišta, redovna kontrola plodnosti, analiza parametara, standardi analize, uzimanje uzoraka tla za kontrolu plodnosti zemljišta, informiranje o rezultatima i preporukama, finansiranje i takse, dokumentacija i arhiviranje.

Član 2.

Cilj kontrole plodnosti zemljišta

Sistem kontrole plodnosti zemljišta obavlja se s ciljem očuvanja i poboljšanja fizičkih, hemijskih i bioloških svojstava i osiguranja pravilne upotrebe mineralnih i organskih đubriva.

Fizička i pravna lica, vlasnici ili korisnici koji su upisani u registar poljoprivrednih gospodarstava, a koji su korisnici poljoprivrednog zemljišta, dužni su provoditi sistemsku kontrolu plodnosti zemljišta koje je katastarskim klasiranjem svrstano u kategoriju od 1. do 4. katastarske klase obradivog poljoprivrednog zemljišta, a čija je površina veća od 0,2 ha, na osnovu člana 31. st.1, 2. i 3. Zakona o poljoprivrednom zemljištu.

Ispitivanje plodnosti tla se obavlja svakih pet godina.

Sistemska kontrolu plodnosti zemljišta obavlja institucija koja u pogledu kadrova i opreme ispunjava propisane uslove utvrđene posebnim propisom i koje dobiju ovlaštenje Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljnjem tekstu: Federalno ministarstvo).

Član 3.

Definicije pojmova

1. Plodnost tla (zemljišta) je sposobnost tla da biljci pruži istodobno, kontinuirano i optimalno hranjiva, vodu, vazduh, toplinu i medij za ukorjenjivanje;
2. Plodni i potencijalno plodni sloj tla obuhvaća oranični i podoranični sloj tla koji se karakteriše kvalitetnim fizičko-hemijskim i biološkim svojstvima;
3. Sistemska kontrola plodnosti tla podrazumijeva skup mjera kojima se obavlja utvrđivanje stanja plodnosti tla i izrada planova za gnojenje gajenih kultura kako bi se uz optimalnu gnojidbu ostvario adekvatan prinos, a da pri tome ne dođe do zagađenja okoliša;
4. Kontrola plodnosti poljoprivrednog zemljišta obuhvata:
 - a) uzimanje uzoraka tla;
 - b) rad u laboratoriju;
 - c) agrohemijsku analizu uzoraka tla;
 - d) očitavanje rezultata;
 - e) analizu dobivenih vrijednosti za pojedine analizirane značajke tla i preporuku za gnojenje, a po potrebi i preporuku za korekciju analiziranih značajki tla;
 - f) druge mjere za poboljšanje hemijskih značajki tla.
5. Agrohemijska analiza tla/zemljišta obuhvata: pH, sadržaj humusa, sadržaj ukupnog N, sadržaj fiziološki aktivnog P i K, te sadržaj ukupnog i fiziološki aktivnog vapna (CaCO₃).

Član 4.

Svrha

Svrha redovne kontrole plodnosti poljoprivrednog zemljišta je:

1. spriječavanje nenadoknadivog gubitka plodnog sloja poljoprivrednog zemljišta uslijed neprikladnih poljoprivrednih praksi i gnojenja;
2. pomoć vlasnicima i korisnicima poljoprivrednog zemljišta za održivo očuvanje i povećanje produktivnosti plodnog sloja poljoprivrednog zemljišta (analiza tla kao osnov gnojenja i povećanja poljoprivredne proizvodnje);

3. smanjenje pritiska na okoliš;
4. pružanje informacije o plodnosti zemljišta za poljoprivredno planiranje od strane nadležnih organa;
5. analiza tla kao osnov gnojenja i povećanja poljoprivredne proizvodnje;
6. podizanje svijesti o potrebi za analizom tla među poljoprivrednim proizvođačima;
7. stvaranje informacijske baze podataka o svojstvima tla i načinu njihova korištenja.

Član 5.

Odgovornosti

Vlasnik ili korisnik poljoprivrednog zemljišta je odgovoran za primjenu odredbi Zakona o poljoprivrednom zemljištu i ovog uputstva.

Vrtovi koji se ne koriste za komercijalnu proizvodnju nego za nekomercijalnu poljoprivredu, nisu predmet obavezne kontrole na osnovu Zakona o poljoprivrednom zemljištu i ovoga Uputstva. Naravno, vlasnicima ili korisnicima ovih vrtova se preporučuje da povremeno izvrše analize plodnosti tla/zemljišta prema određenim uslovima ovog uputstva.

Član 6.

Ovlaštenja institucija za kontrolu plodnosti zemljišta

Kontrolu plodnosti zemljišta mogu obavljati ovlaštene institucije i akreditovane laboratorije koje na osnovu Rješenja o ispunjavanju propisanih uslova ovlasti federalni ministar.

Federalna i kantonalna poljoprivredna inspekcija (u daljnjem tekstu: Poljoprivredna inspekcija), svako u granicama svojih ovlaštenja, a utvrđenih u Zakonu o poljoprivrednom zemljištu, će provesti i nadgledati kontrolu plodnosti poljoprivrednog zemljišta na osnovu člana 132. stav 1. tačka 4. i člana 134. stava 1. tačka 9. Zakona o poljoprivrednom zemljištu, a u svezi sa članom 138. stava 1. tačka 7. i 8. citiranog zakona.

Takođe, poljoprivredna inspekcija će držati podatke o analizi zemljišta.

Federalni zavod za agropedologiju (u daljnjem tekstu: Zavod) će izvršiti osnovna proučavanja u vezi standarda uzimanja uzoraka zemlje, analize zemlje i gnojenja.

Zavod će arhivirati sve rezultate kontrole plodnosti, održati bazu podataka, gdje će se registrovati rezultati i pripremiti izvještaji o stanju plodnosti zemlje u Federaciji BiH, koji će se podnijeti Federalnom ministarstvu svake kalendarske godine.

Poljoprivredna inspekcija će nadgledati primjenu određenih preporuka za gnojenje i druge mjere na osnovu analize tla i preporuka iz čl.17. i 18. ovog Uputstva.

Član 7.

Redovna kontrola plodnosti zemljišta

Kontrola plodnosti zemljišta će se vršiti u redovnim intervalima od pet godina za svaku pojedinačnu parcelu, zasađenu ili zasijanu raznim kulturama.

Poljoprivredna inspekcija će voditi registar plodnosti zemlje i redovno nadgledati kontrolu plodnosti zemlje na osnovu ovog Uputstva.

Federalno ministarstvo, kantonalno ministarstvo i nadležna Poljoprivredna inspekcija će držati listu laboratorija akreditovanih za analize plodnosti zemljišta i ovlaštenih institucija, na osnovu člana 6. tačka 3. ovog uputstva. Lista će biti dostupna svim korisnicima i vlasnicima poljoprivrednog zemljišta.

Korisnici ili vlasnici poljoprivrednog zemljišta su obavezni:

1. Ugovoriti jednu akreditovanu laboratoriju ili ovlaštenu instituciju za uzimanje uzoraka i analizu plodnosti zemljišta;
2. Naložiti nadležnoj poljoprivrednoj inspekciji uzimanje uzoraka i za slanje uzetih uzoraka u akreditovanu laboratoriju ili ovlaštenu instituciju.

Poljoprivredna inspekcija može vršiti dopunske kontrole plodnosti zemljišta ako primjećuje relativno slab rod, slabu vegetaciju, za koju sumnja da je posljedica nedostatka ishrane.

Korisnici ili vlasnici poljoprivrednog zemljišta imaju pravo zatražiti dopunsku kontrolu plodnosti zemljišta na svoj trošak. U tom slučaju, treba primijeniti odredbe ovog Uputstva.

II. UZIMANJE UZORAKA

Član 8.

Uzimanje uzoraka za kontrolu plodnosti zemljišta

Za kontrolu plodnosti zemljišta uzimaju se prosječni uzorci tla, a uzimaju se u razdoblju nakon žetve ili berbe do gnojenja i pripreme tla za sjetvu ili sadnju naredne kulture.

Uzorci gdje se uzima tlo ne smiju biti u depresijama, uz rub parcela ili tamo gdje je neravnomjerno razbacano umjetno gnojivo.

Uzimanje uzoraka može biti dijagonalno ili cik-cak.

Uzimanje uzoraka tla će obaviti ugovorena laboratorija za kontrolu plodnosti zemljišta ili Poljoprivredna inspekcija.

Pomoću GPS-a treba uzeti koordinate parcele odnosno površine sa koje je uzet prosječni uzorak tla.

Ako uzimanje uzoraka vrši Poljoprivredna inspekcija, taksu za uzimanje uzoraka, koju treba platiti vlasnik ili korisnik, će odrediti Federalno ministarstvo.

Član 9.

Uputstvo za uzimanje uzoraka tla za kontrolu plodnosti

Sa površine koju želimo ispitati uzmemo sondom ili štijačom pojedinačne uzorke tla sa 20-25 ravnomjerno raspoređenih mjesta i to sa dubine od 0-30 cm. Sve pojedinačne uzorke tla dobro izmiješamo i na taj način dobijemo prosječni uzorak tla sa te površine. Količina prosječnog uzorka je cca 1 kg, a ukoliko tlo sadrži skelet količina prosječnog uzorka tla treba da bude nešto veća, kako bi nakon pripreme uzorka ostalo dovoljno sitnog tla za analizu. Za trajne nasade (voćnjake i vinograde) potrebno je uzeti i prosječni uzorak tla sa dubine od 30-60 cm.

Uzorci tla se ne smiju uzimati uz rub parcele, niti sa mjesta gdje je bilo deponovano gnojivo.

Uzimanje uzoraka može biti dijagonalno ili cik-cak.

Na PVC vrećice sa prosječnim uzorcima tla, stavljamo etiketu na kojoj treba napisati osnovne podatke, a to su: ime vlasnika i adresa, lokalitet, br. i/ili naziv i površina parcele, dubina sa koje je uzet uzorak, naziv i gnojida predusjeva i postignuti prinos, naziv planiranog usjeva za koji se traži preporuka, te datum uzimanja uzorka i dr. karakteristične podatke kao što su tip i vrsta prethodnih kultura i tip i vrsta zasađenih kultura.

Tako opremljeni uzorci se dostavljaju laboratoriju na analizu, a nejasno i nepotpuno označeni uzorci se ne primaju.

Analitički postupak traje 10-15 dana, a po rezultate analize i preporuka za gnojidbu se dolazi lično.

U koliko je površina nejednolična tj. ne pripada istom tipu tla, ili je jače nagnuta, ili veća od 5 ha, uzima se više prosječnih uzoraka sa svake karakteristične plohe ili sa svakih 5 ha.

U ratarskoj proizvodnji, na jednoličnim i homogenim površinama, jedan prosječan uzorak se uzima s 3-5 ha površine.

III. ANALIZE

Član 10.

Analiza standardnih parametara plodnosti zemljišta

Ispitivanje se obavlja u ovlaštenom laboratoriju radi određivanja agrohemijskih svojstava tla.

Standardni parametri koje treba analizirati za kontrolu plodnosti zemljišta uključuju:

1. poljoprivredno zemljište gdje se uzgajaju kulture kao na primjer: pšenica, ovas, ječam, kukuruz itd, pH, humusne tvari/organski azot, NO_3^- , NH_4^+ , K, P, karbonat;
2. za voćnjake i vinograde: pH, humusne tvari/organski azot, NO_3^- , NH_4^+ , K, P, Ca, Mg, karbonat (plameni fotometar ili plinski hromatograf);
3. poljoprivredno zemljište gdje se uzgajaju povrća: pH, humusne materije/organski azot, NO_3^- , NH_4^+ , K, P, Mg, karbonat.

Uzorci tla dopremljeni sa terena standardnim postupcima se pripremaju za analizu.

Standardni parametri koje treba analizirati za kontrolu plodnosti zemljišta uključuju: pH mjeren u vodi i KCl-u, sadržaj humusa (%), sadržaj ukupnog N (%), sadržaj fiziološki aktivnog P i K(mg/100g tla, te sadržaj ukupnog i fiziološki aktivnog kreča (%).

Član 11.

Dopunski parametri

Dopunski parametri makro hranljivih materija, mikro hranljivih materija, korisnih elemenata, elemenata sa protiv učincima i geo-hemijski parametri se mogu priložiti hemijskoj analizi ukoliko Poljoprivredna inspekcija ili akreditovana laboratorija ih smatra potrebnim, u posebnim slučajevima na osnovu primijećenih anomalija na vegetaciji kao što su slaba vegetacija ili veoma slab prinos.

Samo se na osnovu očitavanja rezultata i cjelovite analize može izraditi program poboljšanja svojstava tla.

IV. PREPORUKE I REZULTATI

Član 12.

Preporuke

Preporuke za prihvatljivo gnojenje ratarskih i povrtlarskih površina izrađuju se pomoću kalkulatora koji pri proračunu preporuke za gnojenje u obzir uzima podatke o načinu korištenja tla i rezultate analiza uzoraka tla.

Za svaki dobijeni uzorak će se pripremiti jedan izvještaj koji sadrži analizu tla i preporuke za gnojenje, kao i sljedeće informacije:

1. porijeklo uzorka, datum uzimanja uzorka;
2. rezultati hemijske analize i metodika analize;
3. korištena shema klasifikacije za tumačenje rezultata;
4. preporuke o gnojenju i po potrebi preporuke za korekciju pojedinih analiziranih svojstava tla (korekcija kiselosti, alkaličnosti, izbor podloge u voćarstvu i vinogradarstvu i dr.)

Izvještaj se treba predati korisniku ili vlasniku poljoprivrednog zemljišta, koji je predao uzorak tla za analizu i nadležnom kantonalnom ministarstvu.

Član 13.

Informisanje o rezultatima i preporukama

Ovlaštene institucije (pravna lica i laboratorije) iz člana 2. stav 4. dužne su o rezultatima ispitivanja podnositi izvještaje vlasniku, odnosno korisniku zemljišta i nadležnom kantonalnom ministarstvu, u pisanoj i elektronskoj formi, u roku od 15 dana od dana okončanja ispitivanja.

Nadležna kantonalna ministarstva dužna su na kraju svake kalendarske godine dostaviti kopije izvještaja o kontroli plodnosti tla (u pisanoj i elektronskoj formi) Federalnom ministarstvu radi uvođenja u sistem evidencije i praćenja stanja poljoprivrednog zemljišta.

Član 14.

Finansiranje i takse

Korisnik ili vlasnik prema odredbama ovog Uputstva je odgovoran pokriti troškove uzimanja uzoraka tla i troškove njihove analize.

Naknada za osnovu fizikalno-hemijsku analizu i specifičnih analiza na prisustvo pesticida i teških metala te ostalih parametara odredit će se tržišnom ponudom.

Iznos takse iz stava 1. ovog člana koja će se uplatiti u Budžet Federacije odredit će Federalno ministarstvo.

V. ZAVRŠNE ODREDBE

Član 15.

Dokumentacija i arhiviranje

Ovlaštene institucije i laboratorije će čuvati podatke o obavljenim analizama kontrole plodnosti tla najmanje 10 godina.

Poljoprivredna inspekcija, Zavod i ovlaštene institucije imenovane od Federalnog ministarstva na osnovu člana 2.stav 4. ovog Uputstva će držati podatke o obavljenim analizama plodnosti zemlje najmanje 10 godina.

"Poljoprivredna inspekcija, Zavod i ovlaštene organizacije imenovane od Federalnog ministarstva na osnovu člana 2. stava 4. ovog Uputstva, će voditi i održavati bazu podataka o rezultatima analiza plodnosti zemljišta. Na ovu bazu podataka će se registrovati podaci i lokacija svakog analiziranog uzorka i preporuke za gnojenje i druge preporuke.

Član 16.

Stupanje na snagu

Ovo Uputstvo stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Broj 03-3-02-201/09
Oktobar 2009. godine
Sarajevo

Ministar
Mr. sc. **Damir Ljubić**, s. r.